

Nowe dla fauny Górnego Śląska gatunki mszyc (Hemiptera, Aphidoidea)

ŁUKASZ DEPA¹, JOANNA TRELA²

^{1,2}Katedra Zoologii, Wydział Biologii I Ochrony Środowiska,
Uniwersytet Śląski, ul. Bankowa 9, 40-007 Katowice, PL
e-mail: ¹lukasz.depa@us.edu.pl, ²j.trela@onet.eu

ABSTRACT. Aphids (Hemiptera, Aphidoidea) new to Upper Silesia region.

The collection data on the first record of four aphid species new to Upper Silesia region are presented.

KEY WORDS: Aphidoidea, aphids, fauna of Upper Silesia, Poland.

Najnowsza lista mszyc Polski (OSIADACZ & HAŁAJ 2009) podaje 739 taksonów (rangi gatunkowej i podgatunkowej) z czego 304 taksony odnotowane zostały na obszarze Górnego Śląska, co stanowi 41% fauny Polski. Stawia to rejon Górnego Śląska (według podziału przyjętego w Katalogu Fauny Polski) w kategorii obszarów o bardzo dobrze rozpoznanej faunie mszyc, aczkolwiek mniejsza powierzchniowo i sąsiadująca z Górnym Śląskiem Wyżyna Krakowsko-Częstochowska liczy ponad 450 taksonów mszyc. Biorąc pod uwagę powierzchnię Górnego Śląska oraz zróżnicowanie siedlisk (pomimo znacznej degradacji) należy spodziewać się poszerzenia naszej wiedzy o faunie mszyc w wyniku kolejnych badań faunistycznych.

Niniejsza praca przedstawia cztery gatunki mszyc nowe dla Górnego Śląska.

Aphididae

Aphis veratri WALKER, 1852

26.06.2010 r., Bobrowniki – Kamionna (N: 500 25' 15.24" E: 180 59' 42.72" UTM: CA 58); liczne kolonie ciemno-brązowych mszyc zaobserwowano na *Veratrum lobelianum* BERNH., gatunek morfologicznie podobny do pospolitego *Aphis fabae* SCOPOLI, jednak zebrane osobniki cechowały się obecnością guzków marginalnych na segmentach odwłoka 2-4, stosunkiem długości apikalnego członu rostrum do II członu tylnej stopy wynoszącym 1,3 oraz stosunkiem długości wyrostka końcowego do nasadowej części VI członu czułków wynoszącym 2,4 – cechy te są wyróżniające dla *A. veratri* wg klucza BLACKMAN & EASTOP 2006; mszyce żerowały na łądych kwiatowych, poniżej kwiatostanu oraz na wieszce - poniżej kwiatów; rośliny zasiedlały podmokły obszar stanowiący przeoraną wycinkę; kolonie mszyc nie były odwiedzane przez mrówki, aczkolwiek pojedyncze robotnice *L. niger* L. penetrowały rośliny. Gatunek do tej pory znany w Polsce tylko z Zachodnich Beskidów, lecz należy się spodziewać, że może występować w całym zasięgu występowania swojej rośliny żywicielskiej.

Aphis polygonata (NEVSKY, 1929)

20.07.2010 r., Bobrowniki - Namiarki (N: 500 22' 41.76" E: 180 57' 54.36" UTM: CA 58); liczne kolonie czarnych mszyc zaobserwowano na łądych

Polygonum aviculare L. przy kamienistej drodze polnej, w pobliżu zabudowań oraz murawy kserotermicznej; kolonie mszyc były bardzo licznie odwiedzane przez robotnice mrówek z gatunku *L. niger*. Gatunek ten był notowany z wielu rejonów Polski, głównie z rejonów środkowo – północnych (Wybrzeże, Nizina Wielkopolska, Nizina Mazowiecka, Pojezierze Mazurskie), ale również z Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej i Zachodnich Beskidów.

***Microsiphum woronieckae* JUDENKO, 1931**

21.06.2010 r., Bobrowniki – Namiarki (N: 500 22' 45.05" E: 180 57' 54.2" UTM: CA 58); pojedyncza bezskrzydła dzieworódka została znaleziona na korzeniach *Artemisia vulgaris* L.; przy kamienistej drodze polnej graniczącej z nieużytkami porośniętymi roślinnością ruderalną z niewielkim udziałem gatunków kserotermicznych; nie stwierdzono obecności mrówek odwiedzających mszycę. Gatunek ten był notowany z kilku rejonów Polski, głównie środkowo – północnych (Podlasie, Nizina Wielkopolska, Nizina Mazowiecka, Pojezierze Mazurskie), ale również z Wyżyny Lubelskiej.

Eriosomatidae

***Baizongia pistaciae* (LINNAEUS, 1767)**

07.09.2010 r. i 01.04.2011 r., Piekary Śląskie – Józefka (N: 500 23' 47.77" E: 180 58' 9.35" UTM: CA 58); bezskrzydłe dzieworódki pokolenia wtórdomnego zostały zebrane z gniazda mrówek *L. flavus* F. na skraju lasu o ekspozycji ESE, w siedlisku ekotonowym między kwaśną dąbrową a łąką trzęślicową. Jest to śródziemnomorski gatunek którego żywicielem pierwotnym jest pistacja (*Pistacia terebinthus*), u nas występują jedynie anholocykliczne populacje tego gatunku, żerujące na trawach. Do tej pory notowany jedynie z Niziny Wielkopolskiej, Zachodnich Beskidów i Kotliny Nowotarskiej. SZELEGIEWICZ (1968) poddaje w wątpliwość, czy gatunek ten jest stałym elementem fauny Polski, sugerując, że może okazjonalnie zalatywać na obszar kraju z południa. Dwukrotne stwierdzenie obecności bezskrzydłych dzieworódek na tym samym stanowisku (w gnieździe mrówek) sugeruje, że gatunek ten znajduje w Polsce dogodne warunki do zimowania. Tym samym, podobnie jak inni przedstawiciele plemienia Fordini (*Eriosomatidae* np.: *Geoica* spp. czy *Forda* spp.) tworzy on w Polsce trwałe anholocykliczne populacje żerujące na trawach.

Materiał dowodowy w postaci preparatów mikroskopowych znajduje się w kolekcji Katedry Zoologii Wydziału Biologii i Ochrony Środowiska Uniwersytetu Śląskiego.

PIŚMIENNICTWO

- BLACKMAN R.L., EASTOP V.F. 2006. Aphids on the World's Herbaceous Plants and Shrubs. John Wiley and Sons, Ltd., Natural History Museum Vol. 1: 1024 pp.
- OSIADACZ B., HAŁAJ R. 2009. The aphids (Hemiptera: Sternorrhyncha: Aphidinea) of Poland. A distributional checklist. Polish Entomological Monographs 6: 1-96.
- SZELEGIEWICZ H. 1968. Mszyce – Aphidodea. [In:] Katalog fauny Polski. Warszawa. T.XXI, 4:1-316.